

Våldet i Centralafrikanska republiken: orsaker, aktörer och konfliktdynamik

Gabriella Ingerstad

Sedan rebellkoalitionen Séléka tog makten i Centralafrikanska republiken (CAR) i början av 2013 har våldet eskalerat i hela landet. Över en miljon människor har flytt sina hem och tusentals har dödats. Trots närvaron av ca 6000 franska och afrikanska fredsfrämjande styrkor fortgår våldet mot civila. Vad som från början var en kamp om den politiska makten har utvecklats till en konflikt mellan olika grupper i samhället.

Rebellalliansen Séléka begick allvarliga övergrepp mot civilbefolkningen både före, under och efter det att den hade makten under större delen av 2013. Även om hela befolkningen drabbades upplevde den kristna delen av befolkningen upplevde att den var särskilt utsatt. Anti-Balaka-milisen, som uppstod som en motreaktion på Sélékas övergrepp, har i sin tur tagit ut sin hämnd på den muslimska civilbefolkningen, vilket har lett till en etnisk rensning av muslimer i stora delar av CAR.

Trots att konflikten har lett till en polarisering mellan kristna och muslimer är beskrivningen av konflikten som religiös eller etnisk missvisande. Snarare rör det sig om en maktkamp där individer från den politiska eliten använder sig av religion och etnicitet för att mobilisera delar av befolkningen i syfte att främja sina egna intressen.

Underliggande konfliktorsaker

CAR har under en lång tid varit politiskt instabilt. Att olika väpnade grupper utmanar regeringen är ingenting nytt, även om våldet aldrig tidigare nått det senaste årets nivåer. Konfliktens grundorsaker går att finna i befolkningens bristande säkerhet som framförallt beror på fyra omständigheter:

Avsaknaden av en fungerande stat och säkerhetsstyrkor har lett till att befolkningen i stora delar av landet inte har fått grundläggande behov såsom sjukvård, utbildning och säkerhet tillgodosedda. Uttrycket ”staten slutar vid PK12” dvs. att staten inte sträcker sig längre än 12 kilometer från huvudstaden Bangui centrum, illustrerar detta. Människor på landsbygden har upplevt att eliten i Bangui inte bryr sig om dem. Detta missnöje har skapat en rekryteringsbas för olika rebelledare. Framförallt avsaknaden av säkerhet har varit påtaglig då både säkerhetsstyrkorna och väpnade grupper har utgjort ett hot mot befolkningen. Polis och

militär har varken varit kapabla eller villiga att tillgodose befolkningens behov av säkerhet vilket har lett till bildandet av en mängd självförsvars- och rebellgrupper.

De marginaliserade norra delarna av landet har under de senaste tio åren utgjort hemvist för rebellgrupper som har bildats med målet att störta regeringen i huvudstaden. De norra, framförallt nordöstra, delarna av CAR har varit förbisedda ända sedan kolonialtiden. Bristen på statliga institutioner och grundläggande service har varit särskilt märkbar i den delen av landet. Avsaknaden av ekonomiska möjligheter har även bidragit till att många unga på landsbygden i norra CAR har sett deltagandet i en rebellgrupp som ett sätt att försörja sig.

Maktkamper inom den politiska eliten har under en längre period lett till att individer från eliten har mobiliserat delar av befolkningen i syfte att främja sina egna intressen och ta makten. Under François Bozizés regim 2003-2013 stärkte presidenten sitt grepp om statsapparaten alltmer och efter valet 2011 ökade missnöjet och kritiken hos de som inte tillhörde presidentens innersta krets. Dessa politiska entreprenörer har mobiliserat den missnöjda befolkningen genom att spela på etnicitet och religion, någonting som också är tydligt i den pågående konflikten. Maktkamperna är starkt kopplade till det korrupta politiska systemet i CAR där nepotism och en misslyckad demokratiseringsprocess har gjort att våld har blivit det enda sättet att ta makten, och politiskt maktinnehav det främsta sättet att tillskansa sig ekonomiska tillgångar.

CAR är en del av ett regionalt konfliktkomplex då landet befinner sig i en extremt instabil region och gränsar till andra konfliktområden. De porösa gränserna och centralregeringarnas avsaknad av kontroll över territoriet har gjort att olika väpnade grupper har kunnat röra sig obehindrat mellan länderna. Vapen och naturresurser som

finansierar olika rebellgrupper kan transporteras fritt i regionen. Konflikten i CAR har framförallt påverkats av instabiliteten i Tchad och Sudan (Darfur) då individer från dessa länder har anslutit sig till olika centralafrikanska rebellgrupper sedan början av 2000-talet. Tchads och Sudans regeringar har också haft en direkt roll i den pågående konflikten då de har stöttat Séléka.

Aktörer och konfliktodynamik

De två huvudaktörerna i konflikten, Séléka och Anti-Balaka, är grupperingar som idag kännetecknas av en hög grad av intern splittring med oenighet inom ledarskikten, otydliga kommandostrukturer och avsaknad av kontroll över soldaterna. Delar av båda grupperna begår övergrepp mot civilbefolkningen och för krig mot de fredsbevarande styrkorna på plats i landet, samtidigt som de strider mot varandra. Séléka bestod till en början av en koalition av rebellgrupper från de nordöstra, framförallt muslimska, delarna av landet samt av tchadiska och sudanesiska legosoldater. Målet var att avsätta dåvarande presidenten François Bozizé. Sedan Séléka upplöstes formellt i september 2013 och dess forna ledare Michel Djotodia tvingades avgå som president i januari 2014, har delar av alliansen omgrupperat i nordöstra CAR. I dagsläget kontrollerar Séléka de nordöstra delarna där de har byggt upp parallella säkerhetsstrukturer och utsett en ny militär ledare, vilket har spätt på rädslan för en delning av landet.

Anti-Balaka-milisen utgör idag det största hotet mot fred och säkerhet i CAR och har medvetet attackerat den muslimska delen av befolkningen i syfte att döda eller få den att lämna landet. Milisen uppstod i syfte att avsätta dåvarande president Djotodia, Sélékas ledare. Idag är gruppens mål otydligare men uppgifter pekar på att förre presidenten Bozizé stödjer delar av Anti-Balaka med vapen och ekonomiska resurser, i syfte att återta makten. Av den anledningen har FN:s säkerhetsråd fattat beslut om riktade sanktioner mot den förre presidenten. Milisen består av i huvudsak tre olika element: tidigare självförsvarsgrupper (främst bestående av unga män från landsbygden), tidigare regeringssoldater som stödjer Bozizé samt kriminella grupper. Sedan Frankrike ingrep militärt i december 2013 har maktbalansen skiftat till Anti-Balakas fördel då de franska styrkorna till en början endast avväpnade tidigare Séléka-rebeller.

Internationellt engagemang

I april 2014 tog FN:s säkerhetsråd beslut om att upprätta en 12 000 man stark fredsbevarande styrka, MINUSCA, i syfte att stabilisera läget i landet. Styrkan ska vara på plats i september 2014 och kommer till stor del att utgöras av soldater från Afrikanska unionens styrka MISCA, vars fredsbevarande trupper befinner sig i CAR sedan slutet av 2013. Efter upprepade anklagelser riktade mot de tchadiska soldaterna i MISCA om övergrepp mot civilbefolkningen valde Tchads regering att dra tillbaka all trupp från CAR i april 2014. Delar av EU:s styrka, EUFOR RCA, började anlända till Bangui i slutet av april 2014 i syfte att stödja MISCA och den franska operationen Sangaris.

MISCA och Sangaris möter alltså ett hot från Anti-Balaka-milisen, tidigare Séléka-rebeller och andra väpnade element. Säkerhetsläget i Bangui och resten av landet är kritisk och den humanitära katastrofen har nått enorma proportioner. Övergångsregeringen med president Catherine Samba Panza är i behov av ekonomiskt stöd från det internationella samfundet för att statsapparaten ska kunna fungera. Vidare krävs ett starkt internationellt engagemang för att stödja regeringen i dess arbete med att upprätthålla säkerhet i landet så att humanitär hjälp kan nå fram samt för att finna en långsiktig lösning på konflikten.

*Gabriella Ingerstad
Säkerhetspolitisk analytiker*

Denna brief bygger på:

Gabriella Ingerstad, *Central African Republic – Trapped in a Cycle of Violence? Causes, Conflict Dynamics and Prospects for Peace*, FOI-R--3877--SE, 2014.

Se även:

Cecilia Hull Wiklund, *Centralafrikanska republiken: krisen och behovet av insatser*, FOI Memo 4629, 2013.

Gabriella Ingerstad, *Willing and Able? – Challenges to Security Sector Reform in Weak Post-war States: Insights from the Central African Republic*, FOI-R--3470--SE, 2012.